

Részlet a Nanuk című

(Nanook of the North)

1922-ben készült dokumentum filmből

PANNON PALATINUS

a természet és a tudományok világából
kivonatok, ismertetések, értelmezés

Szacsky Mihály

Első közlés: 2008. május

Tudományok, társtudományok

Etnológia

Az etnológia (gör. ethnosz = nép, valamint a lógosz = tan) az emberről mint kultúrával rendelkező lényről szóló tudomány. Az etnológia az etnográfiai munkákban ölt testet sok esetben. Az etnográfia leíró tudomány, amely az adatfelvételek, megfigyelések, elemzések leírására korlátozódik. Az etnológia a felvilágosodás korában vált le az antropológiáról, az embertanról (gör. anthroposz = ember, lógosz = tan). Az antropológia szétválik kulturális, illetve biológiai antropológiára. Az etnológiát ezért nevezik néha kulturális antropológiának.

Az etnológia történelmében számos elmélet alakult ki. Ezeknek megfelelően ismernek klasszikus irányzatokat, nemzeti tradíciókat, de jelenleg is meghatározott irányzatok mentén folynak a kutatások vizsgálódások. A történeti irányzatok korában találkozhattunk az evolucionizmussal, a pszichoanalízissel, funkcionalizmussal, kognitív antropológiával, de ezek közé sorolhatjuk a nacionalizmust, a szociobiológiai és genetikai irányzatokat stb.

Az etnológia alapelemei közé sorolhatók azok a problémakörök, amelyek képesek meghatározni egyes népcsoportok életét, viselkedését. Az ismert alaprendszerek közé sorolható pl. az identitás vizsgálata, az etnicitás, maga a test (gör.: soma), a nem mint szexualitás, az éhség, a táplálkozás, az egészség-betegség, az idő, az életciklus-életkor, a migráció, a környezet-adaptáció. Ennél a tudomány területnél is foglalkoznak az energia-kérdéssel, a munkaeszközökkel, -szerszámokkal.

Az etnológia mint alkalmazott kutatás többféle módszert alkalmaz vizsgálatainál.

Néhány alapvető munkamódszer a terepkutatás, az adatok, adatközlők, munkaeszközök alkalmazása – kvalitatív és kvantitatív módszerek. Az elemzéseknél találkozhatunk különféle kultúrák feldolgozásával és összehasonlításával. A múzeumi gyűjtemények tanulmányozása is fontos feladat, ugyanúgy, mint az egyes dokumentumfilmek, fényképfelvételek elemzése.

Napjainkban az etnológia is a kihívásokkal foglalkozik. Jellemző területek a gazdaság, a társadalom, a politika és jog, a rokonság és a vallás.

Az általánosnak tűnő területek mögött fontos, és más tudományterületek számára is hasznos feldolgozásokkal találkozhatunk, mint pl. termelés, fogyasztás, hulladékkezelés, munka, disztribúció, gazdálkodás, pénzgazdálkodás és világrendszerek.

A társadalmi szerveződések, a státusz- és presztízsszerepek hogyan alakítanak ki osztályokat, hálózatokat? Magyarázatot keres ez a tudomány arra, hogy a politika hogyan szerveződik, mit jelent a hatalom. Ismereteket szerezhethetünk arra vonatkozóan, hogy az állam és a nemzet hogyan tagozódik, szerveződik. A jog és konfliktus értelmezése is tudományosan meghatározott. Az etnológia igyekszik értelmezni a háborút, mint emberi tevékenységet, cselekedetet. Mindezeket teszi úgy, hogy próbálja a leszármazásokat nyomon követni, behatárolja a házasság és a házasság intézményrendszerét és szokásait a maga komplexitásában, amiből nem hiányozhat a család fogalma és a különféle lakóhelyek megismerése sem.

A vallások sokfélesége és történeti elemzése lehetőséget teremtenek arra, hogy eligazodjunk a mítoszok, rítusok, rituálék, a mágia, a boszorkányság világában, valamint a történelmi nagy egyházak vallásaiban.

Az ember társas lény, kommunikál, kifejezi magát. Az etnológia sajátos területén megismerhetjük a világ nyelveit, a nyelv és a kultúra szerepét, a beszéd etnográfáját, az írást, a népek zenéjét, művészetét és esztétikáját.